

SUMAR

O adolescentă pe care mama ei nu a lăsat-o să fie regina Angliei, dar care a transformat semnificativ România.....	7
Din Eastwell Park la Pelișor și Balcic via Cotroceni, un traseu imprevizibil și o căsătorie despre care mirii nu au avut niciun cuvânt de spus	10
O soție profund nefericită și primele ei pasiuni extraconjugale – marele duce Boris Vladimirovici, Zizi Cantacuzino, William Waldorf Astor	55
Marile iubiri – „Prințul Alb“ (Barbu Știrbey) și fostul boxer, colonelul canadian Joe Boyle	63
Două pahare cu apă sau când regina este dorită de un soldat din gardă... ..	73
Eroina națională a Reîntregirii.....	75
1 Decembrie 1918, la Iași, în „capitala de război a României“	91
15 octombrie 1922, la Alba Iulia: Coroana de Oțel și Coroana de Aur cu Nestemate	96
Vizita istorică a „Soacrei Balcanilor“ în America.....	105
Destinele nefericite ale frumoaselor principese, fiicele reginei Maria.....	125
Soacra unei Wallis Simpson de Tohani.....	163
Odioasele campanii de denigrare și defăimare	170
Sfârșitul femeii pe care destinul a ținut să o despartă de toți bărbații importanți din viața ei. Carol al II-lea a silit-o să agonizeze în tren, deși Hitler îi oferise propriul avion	174

Somnul de veci în Necropola Regală de la Curtea de Argeș.....	177
Un document emoționant: Testamentul reginei Maria	181
ANEXĂ. Opera literară publicată și inedită. Principalele distincții primite	185
<i>Bibliografia reginei</i>	191

Din Eastwell Park la Pelișor și Balcic via Cotroceni, un traseu imprevizibil și o căsătorie despre care mirii nu au avut niciun cuvânt de spus

Maria Alexandra Victoria de Saxa-Coburg și Gotha s-a născut la 29 octombrie 1875 la reședința familiei, din Eastwell Park, comitatul Kent, Anglia, fiind fiica cea mare a părinților săi Alfred Ernest Albert de Saxa-Coburg și Gotha, duce de Edinburgh, și Maria Alexandrovna Romanov, mare ducesă a Rusiei, unica fiică a țarului Alexandru al II-lea.

Tatăl său era cel de-al doilea fiu al reginei Victoria și al prințului Consort Albert. Mama sa era singura fiică în viață rezultată din căsătoria țarului Alexandru al II-lea al Rusiei cu Maria Alexandrovna von Hessen.

Maria a fost botezată în ritul anglican la capela privată a Castelului Windsor pe 15 decembrie 1875, având ca nași de botez pe împărăteasa Rusiei Maria Alexandrovna și țareviciul Alexandru al III-lea (bunica și unchiul pe linie maternă), Alexandrine, ducesă de Saxa-Coburg și Gotha (mătușă pe linie paternă), Alexandra, prințesă de Wales (mătușă pe linie paternă) și prințul Arthur, duce de Connaught (unchi pe linie paternă). Botezul a fost de natură „strict privată“, deoarece a fost realizat în ziua care urma celei de-a 14-a comemorări a morții prințului Consort Albert, bunicul fetei creștinate.

Pe fondul atmosferei tensionate din familie, cauzată de o mamă irascibilă, dominatoare și neglijată, și un tată slab de fire și plecat aproape permanent în lungi călătorii pe mare, prințesa Maria va fi crescută timp de aproape 12 ani numai la Eastwell Park, conacul idilic de la țară al familiei din apropiere de Ashford, în comitatul Kent, preferată de mama

sa reședinței oficiale mult mai sobre de la Londra, Palatul Clarence House, care va fi peste timp și reședința viitorului prinț moștenitor Charles (actualul rege Charles al III-lea).

Eastwell Park a rămas toată viața unul dintre locurile favorite ale Mariei, pe care l-a evocat întotdeauna cu bucurie și nostalgie. „Oricât aș îmbătrâni, mirosul frunzelor uscate de toamnă îmi va aduce mereu în fața ochilor imaginea vechii case englezești. Acea aromă, oriunde aș fi, îmi evocă viziunea locului Eastwell Park, cu cărările sale prin pădure, pe care le băteau pașii noștri copilăroși“, scria Maria în *Povestea vieții mele*. Viitoarea suverană a României Maria a scris, în memoriile sale, despre locul său natal: „Frumosul Eastwell, cu marea sa casă gri, cu parcul său minunat, cu turmele de căprioare și pitoreștile vaci scoțiene, cu lacul, pădurea, grădina cu bătrânul cedru care era casa noastră din povești“. Situat în Kent, Eastwell are o semnificație istorică aparte, începând din perioada saxonă, continuând cu Hugo de Montfort și până în zilele noastre. Pe modelul altor castele și conace, de câteva decenii încoace, clădirea a fost transformată într-un hotel a cărui faimă este legată de numele rezidenților nobiliari sau regali: familia de Edinburgh, părinții reginei Maria au locuit aici pentru aproape 12 ani, două dintre fetele lor, principesele Maria și Beatrice, fiind născute la Eastwell Park. Acum, aici se organizează nunți, weekenduri de relaxare, evenimente private, degustări de vinuri din propria podgorie, petreceri de Crăciun și revelion, recitaluri și serate de teatru ori de lectură, spectacole pe gheață, cinema în aer liber, partide de golf, expoziții de mașini retro, seri de Treasure Hunting și Murder Mistery.

Pentru români, conacul a revenit în atenție odată cu evenimentele organizate în Marea Britanie în anul 2018 cu prilejul Centenarului Marii Uniri, când Majestatea Sa Margareta, împreună cu principele Radu, dar și cu sora sa principesa Elena și Alexander Nixon (al doilea soț al acesteia) au întreprins o vizită oficială, prima a Custodelui Regal de când a preluat șefia Casei Regale din România. Astfel, în timp ce Majestatea Sa Margareta și principele Radu erau primiți la Buckingham de regina Elisabeta a II-a (verișoară a regelui Mihai), principesa Elena și Alexander

Nixon participau la inaugurarea primei statui a reginei Maria din afara țării. Monumentul, realizat de sculptorul Valentin Duicu, este amplasat în Elwick Place, spațiu aflat în mijlocul unui nou centru civic din Ashford, în proximitatea zonei istorice și a Parcului Victoria, principala zonă verde a orașului, care poartă numele vestitei suverane, bunica paternă a reginei Maria.

În timpul copilăriei, Maria s-a atașat foarte mult de sora sa mai mică, Victoria Melita, alintată Ducky de familie, cele două surori rămânând foarte apropiate pe tot parcursul vieții. La vârsta de 10 ani, în 1885, Maria avea să fie domnișoară de onoare la căsătoria prințesei Beatrice, cea mai tânără fiică a reginei Victoria, cu prințul Henry de Battenberg.

În 1886, tatăl ei, ducele de Edinburgh a fost numit la comanda Flotei din Mediterana, astfel că familia s-a mutat în Malta pentru următorii trei ani. Maria („Missy“) și Ducky își vor petrece timpul făcând plimbări la monumentele istorice de pe insulă și luând lecții de călărie. În Malta, Maria se îndrăgostește pentru prima dată, după cum va recunoaște mai târziu, alesul fiind Maurice Bourke, căpitanul iahtului ducelui.

Anul 1888 a fost și anul înfiripării idilei cu prințul George, vărul său, viitorul rege George al V-lea. „Începând de la vârsta de treisprezece ani, întotdeauna vreun bărbat sau băiat era îndrăgostit de mine! Primul meu adorator a fost George, vărul meu, acum rege al Angliei.“

La începutul anului 1892, fratele mai mare al prințului George, ducele de Clarence și Avondale, a murit, acesta devenind al doilea în linia de succesiune la tronul britanic. Părinții săi, prințul și prințesa de Wales, încurajați de regina Victoria, au făcut o cerere formală de cerere în căsătorie în numele său părinților lui Missy, dar ducesa de Edinburgh a respins-o imediat, pretinzând că fiica sa tocmai fusese confirmată în ritul luteran german, ceea ce nu îi permitea să intre în Biserica Anglicană.

Motivația era însă cu totul alta. Crescută în credința ortodoxă, pe care și-a păstrat-o și după mariajul cu ducele de Edinburgh, ducesa Maria Alexandrovna nu a dorit o căsătorie între veri primari, lucru interzis de canoanele religiei sale.

În 1889, tatăl său, la presiunile reginei Victoria, a acceptat să succedă unchiului său Ernest al II-lea, la conducerea ducatului de Saxa-Coburg și Gotha, astfel încât întreaga familie se va muta începând cu acest an în Germania, la Coburg.

Maria va avea parte de o adolescență foarte scurtă, petrecută la Coburg și Rosenau, ea fiind obligată să intre în complicatul balet politico-diplomatic al căsătoriilor monarhice europene din a doua parte a secolului al XIX-lea. Dar familia era în continuare destul de nehotărâtă și a tot amânat momentul, mama ei tot căutând un prinț ortodox sau măcar dintr-o țară ortodoxă.

„Anii trec și Maria, care a devenit una dintre cele mai frumoase și titrate prințese din Europa, se apropie de vârsta fatală la care trebuie să te gândești la viitor. Viitorul pentru o tânără de rangul ei este cuprins într-un singur cuvânt: căsătorie. În acea epocă nici nu se punea problema să ceri părerea copiilor, care trebuiau să se căsătorească din motive ce nu țineau de sentimente, ci de politică. Maria va trebui să se încline în fața sorții obișnuite. Pentru ea, având un caracter atât de ferm, va fi o rană care nu se va cicatriza decât după mulți ani. Maternitatea și apoi politica vor fi într-un fel substitute ale dragostei neîmplinite“, scrie unul dintre biografii ei, Guy Gauthier.

Într-un final, ducesei de Edinburgh, mama lui Missy, i se vor aținti ochii asupra unui potențial viitor rege, cel al României. Regele Carol I nu avea moștenitori direcți (avusese, cu regina Elisabeta, o fetiță, care însă murise din fragedă copilărie, dar aceasta oricum nu putea urca pe tronul de la București, nefiind băiat!) și până la urmă îl desemnase ca succesor pe un nepot al său (după ce fratele mai mare al acestuia refuzase să preia titlul de prinț moștenitor).

Drumul până aici nu a fost însă unul lin, ci, dimpotrivă, unul plin de complicații dinastice. La 21 noiembrie 1880, șeful casei de Hohenzollern-Sigmaringen, principele Karl Anton de Hohenzollern-Sigmaringen, împreună cu fiii săi, Carol, domnitor al României, prințul Leopold și prințul Frederic, încheiau *Pactul de familie* prin care

aceștia recunoșteau dispozițiile constituționale relative la succesiunea tronului României. În fapt, prin acest act, prințul Leopold a renunțat la drepturile sale de succesiune în favoarea fiilor săi. Astfel, conform documentului, cei trei fii ai prințului Leopold, prinții Wilhelm, Ferdinand și Carol, au devenit din acel moment *moștenitori prezumptivi* ai viitorului rege al României, Carol I.

La 14 martie 1881, adunările legiuitoare din Principatele Unite (Țara Românească și Moldova) aprobă modificarea Constituției României, care este proclamată regat, iar domnitorul Carol este proclamat rege. Ceremonia de încoronare s-a desfășurat la 10 mai 1881 și a fost urmată de opt zile de sărbătoare națională. Cu această ocazie, principele Ferdinand făcea prima sa călătorie în România, însoțindu-l pe tatăl său. Ulterior, Ferdinand, singur sau împreună cu fratele său Carol, a mai vizitat România în mai 1883, mai 1895 și noiembrie 1896.

După ce tatăl său (în 1880) și fratele său mai mare, Wilhelm (în 1886), au renunțat la drepturile succesoriale la tronul României. „Chemat însă, ca principe ereditar de Hohenzollern, a îndeplini către Casa Noastră datorii de căpetenie, conștiința mea îmi impune obligația să nu las nicio îndoială asupra pozițiunii mele față cu așezămintele constituționale privitoare la succesiunea tronului românesc, la care familia noastră a aderat în mod solemn și deplin prin actul din 21 noiembrie 1880. Mă călăuzesc de aceste sentimente aducând la cunoștința Majestății Voastre renunțarea mea la drepturile eventuale ce am asupra Coroanei României, drepturi cari mi-ar fi dobândite în lipsa unui moștenitor direct al Majestății Voastre. Am însă încrederea deplină că dacă principele Ferdinand, fratele meu, ar fi chemat să urmeze marea operă începută de Majestatea Voastră, el va pune în îndeplinirea acestei misiuni mărețe o voință hotărâtă, o muncă conștiincioasă și neobosită, și toată onoarea sa.” (Scrisoarea de renunțare a prințului Wilhelm, Baden-Baden, 29 decembrie 1886).

Prin renunțarea fratelui său mai mare Ferdinand a devenit, fără să își dorească, moștenitor al unchiului său, regele Carol I al României. „Wilhelm, fratele mai mare al lui Ferdinand, a încercat să trăiască în Balcani

vreme de un an, dar a găsit viața de acolo nemulțumitoare. Preferând să trăiască în Germania ca prinț de Hohenzollern, el a predat onorurile românești fratelui său mai mic. Ferdinand, care își trăia viața mai mult prin absență, a fost prea slab să refuze o poziție care îi displăcea și pentru care era extrem de nepotrivit.“

La 14 martie 1889, Senatul României a votat o moțiune de „a înscrie în apelul său nominal pe al doilea fiu al A.S.R. principele Leopold, principele Ferdinand, cu următorul titlu «Alteța Sa Regală Ferdinand, Principe al României, moștenitor presumpțiv al Coroanei»“.

La 27 martie 1889, Ferdinand trimitea din Cannes președintelui Senatului o scrisoare de răspuns prin care lua act cu vie mulțumire de decizia corpului legiuitor și transmitea intenția de a veni definitiv în România precum și hotărârea sa de a-și îndeplini cu credință îndatoririle ce îi reveneau în noua sa calitate: „Să fiți bine convinși că toate actele mele vor fi însuflețite de cea mai adâncă iubire către țară, pe care mă voi sili a o servi din toate puterile mele, luând călăuză pilda marilor săi domni din trecut, inspirându-mă de frumoasele amintiri ce au lăsa și având neîncetat sub ochi nobilul exemplu al regelui Carol I. Astfel sper a corespunde încrederii și așteptărilor poporului român“.

La 17 aprilie 1889, prim-ministrul Lascăr Catargiu trimite spre aprobare regelui, raportul nr. 705, prin care se cerea aprobarea pentru publicare în Monitorul Oficial „a celor 4 acte relative la regularea succesiunii la Tron din 1880 [...], precum și a scrisorii A.S. Principelui Guillaume, principe ereditar de Hohenzollern, din 29 Decembre 1886, care completează aceste acte“. Potrivit Constituției, Ferdinand nu era nevoit să treacă la ortodoxism, însă se prevedea ca urmașii săi să fie botezați în religia ortodoxă.

Principele Ferdinand Victor Albert Meinrad de Hohenzollern-Sigmaringen a văzut lumina zilei la Sigmaringen, la 24 august 1865, fiu al principelui Leopold de Hohenzollern-Sigmaringen (1835–1905), prețendent la tronul Spaniei, și al infantei Antonia a Portugaliei, principesă de Bragança și de Saxa-Coburg-Gotha (1845–1913).

Ferdinand și-a petrecut copilăria la reședința familiei din Sigmaringen. Urmează studiile gimnaziale și liceale la Dusseldorf, pe care le va absolvi în 1885. După terminarea liceului, a devenit elev al Școlii Militare din Kassel, absolvind în 1887 cu gradul de sublocotenent. Urmează pentru trei semestre, până la începutul anului 1889 când este nevoit să se mute în România, cursurile Universității din Leipzig, ale Universității din Bonn și ale Școlii Superioare de Științe Politice și Economice din Tübingen.

Fiul preferat al mamei sale, „Ferdinand era un tânăr prezentabil, deși destul de lipsit de grație, extrem de timid și penibil de tăcut. Deși urmase Academia de Război din Kassel și fusese vreme de doi ani în armata germană, era mai mult atras de Biserica Catolică și de cărțile sale de botanică“.

În școală, va manifesta un talent deosebit pentru învățarea limbilor străine, însușindu-și limbile franceză, engleză și rusă. Din 1883 și până la stabilirea definitivă în România în 1889, a avut în permanență un profesor român trimis de regele Carol I: profesorul Vasile D. Păun, fost director al Liceului „Gheorghe Lazăr“ din București. Acesta avea obligația de a-l învăța limba română și de a-i preda lecții de literatura, istoria și geografia românilor.

Educația sa a fost una destul de spartană, în ciuda originii sale princiare. Vasile D. Păun, profesorul său de limba română pe perioada studiilor în Germania, prezenta situația astfel: „Nu înconjurat de dascăli aduși acasă, ca doctorii la patul unui slăbănog, ci trimis la gimnaziul public, ca și împăratul de acum al Germaniei, ca și regele nostru, nu în trăsură, ci fie cât de rea vremea, pe jos, fără mănuși iarna și fără umbrelă de soare vara; supus acasă la disciplină militară; sculat la șase dimineața, băgat într-o baie rece, la aceeași temperatură în tot timpul; hrănit, negreșit mai bine decât un spartan, dar îndestul de frugal; dus la biserică în toate duminicile; ținut departe de toate petrecerile cari i-ar fi umplut mintea de vedenii deșarte și inima de doruri sterpe; obișnuit a dispune de sume foarte neînsemnate de bani, dați lunar, cheltuiți cu rost, pe

lucruri trebuincioase, și justificați până la cel din urmă pfennig; privilegiat, apoi, de ochii neîndurați a doi pedagogi, unul civil și celălalt militar, departe, departe de sânul familiei, pe care nu-i era dat s-o vadă decât la Sigmaringen, de trei ori pe an: la Crăciun, la Paște, și în vacanțele de vară; deprins, în sfârșit, a auzi repetându-i-se des cuvintele de aur ale Alteței Sale Regale, Principele Carol-Anton: «Nu-i destul că v-ați născut principii, ci trebuie să munciți ca să dovedeți că meritați titlul vostru»“.

Principele Ferdinand a venit prima oară în România în anul 1881, la vârsta de 15 ani. A stat la Palatul Cotroceni, împreună cu tatăl lui, Leopold, și fratele lui mai mic, Carol. Cei trei au fost prezenți la ceremoniile încoronării primului rege al României, unchiul său, Carol I, care, după cucerirea independenței de stat în urma războiului româno-ruso-turc din 1877-1878, transformă statutul țării în regat.

În 1884, principele Ferdinand a venit pentru câteva luni în România, după care și-a continuat studiile la liceul din Düsseldorf, apoi la Universitatea din Leipzig și la cea din Tübingen.

La 14 noiembrie 1886, principele Ferdinand este încorporat sublocotenent în Armata României, în cadrul Regimentului 3 linie (infanterie). A fost ofițer al Armatei Române timp de 38 de ani, trecând în patru decenii de la gradul de sublocotenent la cel de mareșal.

Ferdinand devine oficial Principele de Coroană al României în noiembrie 1888, la 23 de ani. Ferdinand rămâne principe moștenitor timp de 26 de ani și arată o extraordinară loialitate regelui Carol I, pregătindu-se discret, măsurat și temeinic pentru a prelua Coroana de Oțel a României.

La 19 aprilie/1 mai 1889, principele Ferdinand, moștenitorul Coroanei, s-a stabilit efectiv în România. El a luat cuvântul în Senat, la 9/21 mai, exprimându-și dorința de a studia „în toate amănunțele sale“ mecanismul politic al țării pe care urma s-o conducă.

Sub atenta și, adesea, rigida supraveghere a regelui Carol I, Ferdinand a primit în continuare lecții de limba română, de istoria și geografia României, a fost pus în contact cu realitatea diversă a țării. În același

timp, și-a urmat pregătirea militară, participând efectiv la programul de instrucție și la manevre. A parcurs toate treptele ierarhiei militare, de la sublocotenent la general de corp de armată, precum și toate funcțiile – de la comandant de pluton la comandant de corp de armată și de inspector general de armată.

Cititor pasionat și înzestrat cu o foarte bună memorie, principele Ferdinand și-a multiplicat cunoștințele de literatură, artă, muzică, chimie, și-a însușit limbile vechi (greaca, latina), precum și cele moderne (engleza, rusa, franceza). Dar pasiunea vieții sale era botanica, ajungând să cunoască denumirile tuturor plantelor din diferite regiuni ale țării noastre, atât cele latinești, cât și cele din limba comună. Metodic, cât se poate de „nemțește“, el se identifica empatic cu tot ceea ce legat de noua lui țară, România.

Principele Ferdinand era un tânăr înalt de statură, zvelt, blond, cu fruntea lată, ochii albaștri-verzui, nasul coroiat, mustața stufoasă, urechi foarte mari în formă de pâlnie, de care era destul de complexat. În acest fel se explică și de ce majoritatea fotografiilor sunt făcute din profil. Curând după venirea sa la București, tânărul principe a creat serioase probleme familiei domnitoare, deoarece s-a îndrăgostit și voia să se căsătorească cu Elena Văcărescu, domnișoara de onoare preferată a mătușii lui, regina Elisabeta. Acest fapt nu era îngăduit de Statutul Casei Regale, care stabilea – implicit, nu explicit – obligația membrilor acesteia de a se căsători cu persoane aparținând unor familii domnitoare din alte state. Cerința fusese impusă în scopul de a se împiedica aservirea monarhiei unei familii românești și a se evita disputele interne pe această temă. Cu toate acestea, regina Elisabeta – care vedea în tânăra sa protejată o versiune a propriei fiice pierdute – a încurajat idila dintre cei doi, dar în fața opoziției Consiliului de Miniștri și a oamenilor politici în general („Aiasta nu se poate, Majestate!“), Carol I i-a cerut lui Ferdinand să aleagă între Elena Văcărescu și tron. Elena Văcărescu a luat calea exilului spre Paris, renunțând să mai vină vreodată în România. Ferdinand retras la Sigmaringen, amenința cu

sinuciderea, dar, în scurt timp, rațiunea de stat a învins sentimentele, fie ele oricât de sincere și curate.

Cum-necum, la 29 decembrie 1892/10 ianuarie 1893, Ferdinand s-a căsătorit cu Maria de Edinburgh, nepoata reginei Victoria a Marii Britanii. Cei doi s-au logodit rapid, imediat după cea de-a doua întâlnire pusă la cale de părinți, când, după cum nota regina Maria în *Povestea vieții mele*, „aproape nu ne cunoșteam“.

Casa Regală a României era și ea de ceva vreme în căutarea unei partide pentru prințul de coroană Ferdinand, menită să asigure viitorul acestei dinastii. Astfel vor fi declanșate o serie de acțiuni menite să contribuie la cunoașterea și apropierea dintre Ferdinand și Maria. Primele întâlniri din anul 1891 vor fi eșecuri totale, dar apoi prin intervenția energică a împăratului german care îl cheamă pe timidul Ferdinand și îi ordonă să rezolve situația, simultan cu presiunile făcute de Marea Ducesă Maria Alexandrovna asupra Mariei, lucrurile se vor aranja prin anunțarea publică a logodnei noului cuplu, în vara lui 1892.

Pentru oficializarea acestui angajament, însuși regele Carol I a efectuat în toamna lui 1892 o vizită la Londra pentru a se întâlni cu ducele de Edinburgh, tatăl Mariei, și apoi cu regina Victoria, care a fost și ea de acord cu căsătoria preconizată, oferindu-i cu acest prilej lui Carol prestigiosul Ordin al Jartierei.

La 10 ianuarie 1893, la Sigmaringen, în Germania, este celebrată căsătoria Alteței Sale Regale Marie de Edinburgh cu Alteța Sa Regală Ferdinand, Prințul de Coroană al României. Celebrarea a cuprins, de fapt, un număr de trei ceremonii de căsătorie: civilă, catolică (religia lui Ferdinand) și protestantă (religia Mariei).

Nunțașii vin din toată lumea aristocrată a Europei, începând cu împăratul Wilhelm al II-lea al Germaniei și marele duce de Connaught care o reprezenta pe regina Victoria. Vin marele duce Alexei, trimis al țarului și un pașă din partea sultanului. Din rândul marilor familii domitoare doar cea italiană lipsește. Regina Victoria îl invită pe Plagino, ministrul român în Anglia, la Osborne, la bordul iahtului regal Alberta.